

Моите права на здравствена нега

Прирачник за лица со когнитивно нарушување

Лицата со когнитивно нарушување имаат право да бидат безбедни и да добиваат поддршка кога им се укажува здравствена нега, како што е наведено во Австралиската повелба за правата при здравствена нега (Australian Charter of Healthcare Rights).

Во Австралиската повелба за правата при здравствена нега (Australian Charter of Healthcare Rights) се објаснети правата на сите лица во сите здравствени установи.

Во Повелбата се објаснува што вие, или лице што го негувате, можете да очекувате кога примате здравствена нега.

Овој прирачник е наменет за лицата со когнитивно нарушување, негувателите, семејствата и лицата кои им нудат поддршка. Целта на овој информативен лист е да ви даде повеќе информации за вашата безбедност и поддршка кога сте во болница и други здравствени установи.

Што е когнитивно нарушување?

Луѓето на било која возраст може да имаат когнитивно нарушување заради деменција, делирум, стекната повреда на мозокот, мозочен удар или интелектуална попреченост.

Когнитивното нарушување може да биде трајно, како при деменција, или привремено, како при делириум.

Лицата со когнитивно нарушување може да имаат тешкотии со памтењето, чувствата, размислувањето или комуницирањето. Постојат различни видови на когнитивно нарушување и секое лице го доживува тоа различно.

Кај лице кое живее со постоечко когнитивно нарушување, вклучувајќи деменција, постои поголема веројатност исто така да развие делириум во текот на престој во болница.

Што треба да знам?

Здравствените установи се должни да им обезбедат висококвалитетна здравствена нега на лицата со когнитивно нарушување и да им овозможат да бидат безбедни.

Постојат осум национални стандарди за безбедност и квалитет на здравствените услуги со цел да се заштитат лицата од повреди и да се подобри квалитетот на здравствената нега. Со овие стандарди се утврдува нивото на нега на пациентите и тие мора да се применуваат во здравствените установи.

Различни групи на луѓе работат заедно за да ја одржуваат безбедноста на лицата со когнитивно нарушување и нивната поддршка во здравствените установи. Меѓу нив се лицето со когнитивно нарушување, негувателите, членовите на семејството и персоналот во здравствената установа.

Имате право да користите **услуги за усмено и писмено преведување.** Многу е важно персоналот да знае **ако ви се потребни овие услуги.**

Услугите за писмено и усмено преведување се достапни 24 часа, 7 дена во неделата: Телефон 131 450

Што можам да правам?

За лица со когнитивно нарушување, вклучувајќи делириум

Имате право да им кажете на вашите доктори, медицински сестри и другите здравствени работници:

- ако во било кој момент не се чувствувате како вообичаено
- каква помош ви треба
- што ви е важно
- какво лекување сакате
- за вашиот план за нега во иднина
- за сите лекарства кои моментално ги примате.

Имате право да добивате јасни информации за вашата состојба, можните придобивки и ризици од различни тестови и третмани, за да можете да дадете информирана согласност.

Имате право да учествувате и добивате поддршка при донесувањето на одлуки. Ако не сте во состојба да дадете согласност во врска со некое лекување, персоналот мора да добие согласност од алтернативниот или законски донесувач на одлуки, освен во итни случаи.

Имате право да побарате да биде вклучен вашиот негувател, член на семејството или лице кое ви нуди поддршка, ако токму тоа го сакате.

Имате право да бидете лекувани со почит во безбедна и смирена средина.

Имате право да ви кажат ако нешто не е во ред во текот на вашата нега.

За членовите на семејството и негувателите

Како член на семејството или негувател, можете да придонесете негата да биде безбедна и висококвалитетна. Исто така, можете да помогнете да се осигура лицето за кое се грижите да добива поддршка и да се чувствува безбедно додека се наоѓа во здравствена средина. Вашата вклученост секогаш треба да ги одразува потребите и приоритетите на лицето за кое се грижите.

Ваша одговорност е:

- Да го известите здравствениот персонал ако лицето за кое се грижите не е во вообичаената нормална состојба при приемот или било кога во текот на неговиот/нејзиниот престој во болница.
- Да му објасните на здравствениот персонал какви се секојдневните навики на лицето, што може да помогне и како тие можат да го успокојат лицето во ваше отсуство.
- Да го дадете во болницата најновиот список со сите лекарства на рецепт и без рецепт и дозите како и да ги донесете сите лекарства во болницата.

Што можат да направат семејството и негувателите за да помогнат?

ЗБОРУВАЈТЕ со здравствениот персонал ако лицето за кое се грижите не се однесува/ чувствува вообичаено

ПОТСЕТУВАЈТЕ го вашиот најблизок за денот, датумот и ситуацијата

ЧУВАЈТЕ ги во близина сите очила, слушни помагала, помагала за движење и вештачки вилици

ДОНЕСЕТЕ ги сите тековни лекарства

ЗБОРУВАЈТЕ за семејството, пријателите и на познати теми

Погледнете во користените материјали.

Кога лицата со когнитивно нарушување примаат здравствена нега, најважно е да добиваат поддршка при донесување на одлуки.

- Лицето кое е способно да донесува одлуки има право **самостојно** да ги донесува одлуките за неговиот/нејзиниот живот.
- Ако лицето не е во состојба самостојно да донесува одлуки, има право при донесувањето на одлуки да добива поддршка и помош од лице за поддршка по негов/нејзин избор, на пример, негувател од семејството или пријател – ова се вика **поддржано одлучување**.
- Ако или кога лицето не е способно да донесува одлуки, тој/таа или трибуналот може предвремено да назначат друго лице. Ако не е назначено ниедно лице, тоа може да се утврди според законите во државите и териториите – ова е таканаречено **донесување на одлуки од заменик**.

Кога е можно, лицето за кое се грижите треба да ви даде согласност да учествувате во дискусиите за лекувањето и во донесувањето на одлуки за долготрајно лекување. Колку што можете повеќе вклучувајте го лицето во дискусиите.

Што можам да очекувам?

Од здравствениот персонал

Сите лица од здравствениот персонал се должни на лицата со когнитивно нарушување да им нудат безбедна и висококвалитетна нега со почит, што вклучува да им овозможат да користат усмени или писмени преведувачки услуги секогаш кога тоа ќе им биде потребно.

Сите здравствени организации се обврзани да утврдуваат дали некој пациент има когнитивно нарушување и да работат со лицето, негувателите и семејството во безбедна и смирена средина со почит.

Како дел од националните стандарди за безбедност и квалитетна здравствена нега, сите здравствени организации се обврзани да проверуваат дали пациентите имаат когнитивно нарушување и да реагираат на промените во способноста за сознавање на пациентот. Здравствениот персонал мора да ги идентификува лицата кои се изложени на ризик од делириум и да преземе мерки за намалување на повредите, што е барање според Стандардот бр.5: Стандард за сеопфатна нега.

Што ако работите не одат според планот?

Постапки за давање на коментари и жалби

Здравствените организации, вклучувајќи ги болниците, ги ценат вашите коментари. Тие ѝ помагаат на организацијата да знае кои работи ги прави добро и кои работи можеби ќе треба да ги подобри. Ако имате жалба во врска со вашата нега или лицето за кое се грижите, обидете се проблемот да го решите директно со здравствената организација. Ако таа не одговори или ако не сте задоволни од нивниот одговор, можеби ќе сакате да го контактирате одделот за жалби во врска со здравствена нега во вашата држава.

Ако работите не се одвиваат според планот, постои формална постапка наречена **Open Disclosure (Отворена дискусија)**. Станува збор за дискусија меѓу здравствената организација и лицето, семејството, негувателите и другите лица за поддршка во врска со инциденти кои се случиле при кои пациентот бил повреден. За да дознаете повеќе во врска со 'Отворените дискусии', ве молиме прочитајте ги понатамошните информации на следната страница.

Каде можам да најдам повеќе информации?

Корисни веб-страници

- Австралиска повелба за правата при здравствена нега (Australian Charter of Healthcare Rights): [safetyandquality.gov.au/australian-charter-healthcare-rights](https://www.safetyandquality.gov.au/australian-charter-healthcare-rights)
- Информации за корисници во врска со 'Отворена дискусија': [safetyandquality.gov.au/our-work/clinical-governance/open-disclosure/implementing-open-disclosure-framework/open-disclosure-resources-consumers](https://www.safetyandquality.gov.au/our-work/clinical-governance/open-disclosure/implementing-open-disclosure-framework/open-disclosure-resources-consumers)
- Најдобри практични совети за безбедна здравствена нега: [safetyandquality.gov.au/publications-and-resources/resource-library/top-tips-safe-health-care](https://www.safetyandquality.gov.au/publications-and-resources/resource-library/top-tips-safe-health-care)
- Грижа за лицата со когнитивно нарушување: [cognitivecare.gov.au](https://www.cognitivecare.gov.au)
- Национална австралиска организација за демениција (Dementia Australia): Дежурната линија е отворена од 8.00 наутро до 8.00 навечер според австралиското источно стандардно време, од понеделник до петок, на 1800 100 500: [dementia.org.au](https://www.dementia.org.au)
- Австралиска организација за планирање на негата во иднина (Advance Care Planning Australia): [advancecareplanning.org.au/#/](https://www.advancecareplanning.org.au/#/)
- Центар за партнерство при намалување на когнитивната способност (Cognitive Decline Partnership Centre): [cdpc.sydney.edu.au/research/planning-decision-making-and-risk](https://www.cdpc.sydney.edu.au/research/planning-decision-making-and-risk)
- Австралиско здружение за делириум (Australian Delirium Association): [delirium.org.au](https://www.delirium.org.au)
- Австралиско здружение за повреди на мозокот (Brain Injury Australia): 1800 272 461: [braininjuryaustralia.org.au](https://www.braininjuryaustralia.org.au)

Извори

1. Sinclair C, Field S, Williams K, Blake M, Bucks RS, Auret K, Clayton J, Kurrle S. Поддршка при донесување одлуки: Прирачник за лица кои живеат со демениција, за членовите на семејството и негувателите Сиднеј: CDPC; 2018.

2. Адаптирано од: Dementia Australia.

Признание

Овој документ е подготвен во соработка со Dementia Australia, лицата кои живеат со демениција и негувателите.

Корисни дефиниции:

Во **здравствени институции** се вклучуваат државни и приватни болници, дневни болници, амбуланти за надворешни пациенти, болници за рехабилитација и стоматолошки болници, како и кога ве примаат и заминувате од овие здравствени институции.

Деменцијата претставува збир на симптоми кои се предизвикани од нарушувања во мозокот. Не се работи за една одредена болест. Деменцијата може да влијае на начинот на размислување, однесувањето и способноста за извршување на секојдневните работи. Работата на мозокот е толку погодена што негативно влијае на вообичаениот друштвен, емоционален или работен живот на лицето.

Делириум е привремена состојба. Лицето може да се чувствува збркано, да губи ориентација и да не е во состојба да обрнува внимание. Ако не се лекува, делириумот може да има сериозни последици, меѓутоа може да се излечи ако се утврдат и лекуваат причините. Делириумот може да биде предизвикан од лекаства, инфекции, дехидрираност или запек.